

MA·RA

Matkailu- ja Ravintolapalvelut
MaRa ry:n lausunto
sosiaali- ja terveysministeriön
luonnoksesta

ALKOHOLILAIN

kokonaisuudistukseksi

19.1.2017

Alkoholilakiesitys siirtää kulutusta pois ravintoloista - kielteiset vaikutukset yrittäjyyteen, työllisyyteen, verotuloihin ja kansanterveyteen

Hallituspuolueiden tavoite alkoholilainsäädännön uudistuksessa on ollut siirtää kulutusta ravintoloihin. Myös eräät terveysalaa edustavat järjestöt ja päihdehaittojen torjumisen asiantuntijat (esimerkiksi A-klinikkasäätiö) ovat kannattaneet lainsäädäntötoimia, joilla kulutusta siirrettäisiin takaisin ravintoloihin. Kulutuksen siirtäminen ravintoloihin on tarkoituksenmukaista myös työllisyyden, verotulojen, yrittäjyyden edistämisen ja kansanterveyden näkökulmasta. Hämmäntävää onkin, että lakiesitys johtaisi päinvastaiseen tulokseen, anniskelun aseman heikkenemiseen.

Merkittävin vaikutus anniskelun määrän vähenemiseen on päivittäistavara-kaupoille ehdotettu oikeus myydä enintään 5,5 prosenttisia alkoholijuomia. Taloustutkimus Oy:n hiljattain julkistaman tutkimuksen mukaan päivittäistavara-kaupat laskisivat esimerkiksi A-oluiden hintoja 40 prosenttia Alkon hintoihin verrattuna. Ravintolat eivät pysty vastaamaan hintakilpailuun korkeampien raaka-aineen sisäänostohintojen sekä jakelu- ja henkilöstökulujen vuoksi. Taloustutkimus Oy:n selvityksessä ei ole otettu lainkaan huomioon sitä, että ravintoloista ja kaupasta ostettu alkoholijuoma ovat toistensa substituutteja. Vahvempien oluiden kasvava myynti päivittäistavara-kaupassa vähentää matkustajatuontia, mutta se vähentää myös ravintolamyyntiä.

Lakiesitys suosii alkoholin kulutusta siten, ettei alkoholista makseta arvonlisä- ja valmisteveroja Suomeen. Lakiesityksen mukaan asiakas voisi tuoda omat alkoholijuomat sellaiseen ravintolaan, joka ei ole yleisölle avoinna (jäljempänä tilausravintola). Niiden toimintaan ei sovellettaisi lainkaan alkoholilakia (esimerkiksi alaikäisten kieltä nauttia alkoholijuomia, anniskeluaikoja eikä omavalvontaa). Nykyisen lain mukaan asiakkaan omien alkoholijuomien nauttiminen ravintolassa on kiellettyä. Siitä huolimatta tilausravintoloita on nykyisin satoja. Asiakkaiden ravintoloihin tuomat alkoholijuomat tulevat lähes yksinomaan Baltian maista.

Jyrki Kataisen hallitus päätti toukokuussa 2013 harmaan talouden torjunnan lisätoimista. Yhtenä toimenä esitettiin, että anniskeluviranomaisille annetaan riittävä oikeus valvoa myös ravintoloita, joille ei ole myönnetty anniskelulupaa. Onko niin, että pääministeri Juha Sipilän hallitus linjaa asian toisin ja haluaa antaa piristysruiskeen harmaalle taloudelle?

Lakiesitys suosii myös Suomen lipun alla purjehtivia matkustaja-aluksia. Niiden ei käytännössä tarvitse noudattaa alkoholilakia, koska niillä ei ole anniskelulupaa, jonka voisi ottaa pois. Lupaviranomaiset eivät käytännössä valvo niiden toimintaa. Matkustaja-alusten ravintoloissa nautitusta alkoholista ei tarvitse maksaa Suomen valtiolle arvonlisä- eikä valmisteveroja.

Tilaustravintoloiden jättäminen alkoholilainsäädännön ulkopuolelle ja matkustaja-alusten eri oikeudet aiheuttavat merkittävän kilpailuvääristymän alkoholilain piirissä olevien ravintoloiden ja niiden välillä. Ne kilpailevat samoista asiakkaista, mutta vain alkoholilain piirissä olevilla ravintoloilla on alkoholilaista aiheutuvat rajoitukset ja kustannukset kannettavinaan. Tilaustravintoloiden ja matkustaja-alusten suosimista ei voida perustella elinkeinopoliittisillakaan perusteilla, koska Suomelta jäävät arvonlisä- ja valmisteverotulot saamatta. Vain alkoholista aiheutuvat haitat jäävät Suomeen.

Alkoholilakiesitys antaa ravintoloille mahdollisuuden anniskella ilmoituksella kello 4 asti. Uudistuksen hyödyt vesitetään kuitenkin vaatimuksella, että klo 1.30 jälkeen anniskelevalla ravintolalla tulee olla kaksi järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200 asiakaspaikkaa kohti. Järjestyksenvalvonnan lisäämisen perusteeksi ei ole esitetty ongelmaa, joka sillä poistettaisiin. Järjestyksenvalvojen palkkaaminen ei ole mahdollista etenkin pienille ravintoloille. Se olisi ongelmallista myös suuremmille ravintoloille, etenkin arki-iltoina, jolloin asiakkaita on vähän. Uudistus johtaisi siihen, että yhä harvempi ravintola anniskelisi klo 1.30 jälkeen. Kulutus siirtyisi koteihin ja muihin valvomattomiin olosuhteisiin.

Alkoholilakiesityksessä kunnalle annettaisiin oikeus kieltää anniskelu klo 1.30 jälkeen koko kunnassa tai jollakin alueella. Esitys antaisi kunnalle käytännössä rajoittamattoman oikeuden kieltää ravintoloitsijaa harjoittamasta elinkeinoaan. Esitys aiheuttaisi merkittävän taloudellisen riskin seurustelu- ja viihderavintoloille, jotka ovat investoineet liiketoimintaansa ja tehneet esimerkiksi pitkiä vuokrasopimuksia.

Alkoholilakiesitys purkaa ravintolatoiminnan byrokratiaa. Samalla kuitenkin lakiesityksen 21 § antaa lupaviranomaiselle erittäin laajan oikeuden anniskeluluvan rajoittamiseen ja määräysten asettamiseen. Lupaviranomaiselle annetaan jopa oikeus hylätä anniskeluhakemus, jos rajoitukset ja lupamääräykset eivät riitä. Säännös vesittää nykyisen alkoholilain byrokratian vähentämisestä saatavat hyödyt. Se jättää ravintoloitsijan käytännössä lupaviranomaisen armoille sen suhteen, millä edellytyksillä hän voi harjoittaa toimintaansa. Joka tapauksessa säännös johtaisi hallinto-oikeuksien kuormittumiseen riitojen kasvaessa.

MaRa esittää, että

- 1.** ravintola-anniskelun arvonlisävero alennetaan 14 prosenttiin.
- 2.** alkoholijuomien nauttiminen olisi ravintolassa mahdollista vain anniskeluluvalla ja alkoholilakia noudattamalla.
- 3.** matkustaja-aluksilla sovellettaisiin alkoholilakia samalla tavalla kuin maissa toimivissa ravintoloissa, hotelleissa ja kylpylöissä.
- 4.** anniskelun jatkamisen edellytykseksi klo 1.30 jälkeen ei asetettaisi pakollista järjestyksenvalvontaa, vaan nykyinen käytäntö jatkuisi.
- 5.** kunnalle ei annettaisi oikeutta kieltää anniskelu klo 1.30 koko kunnassa tai sen osassa.
- 6.** laista poistettaisiin 21 §, joka lisäisi merkittävästi ravintoloiden hallinnollista taakkaa ja antaisi lupaviranomaiselle käytännössä rajoittamattoman oikeuden päättää, miten ravintola voi harjoittaa anniskelutoimintaa.

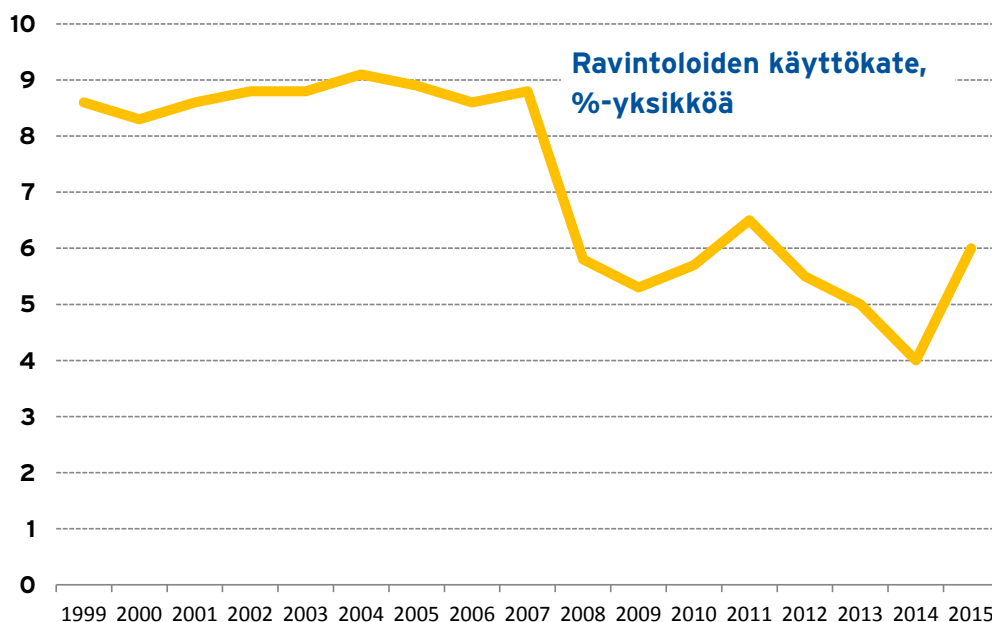
Anniskelun merkityksestä ravintolatoiminnassa

Alkoholin merkitys ravintola-alalla on vähentynyt jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Ravintoloiden osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta on laskenut EU-jäsenyyden aikana 21 prosentista noin 10 prosenttiin. Samanaikaisesti matkustajatuonti on kasvanut ja on tällä hetkellä lähes kaksinkertaista anniskeluun verrattuna. Anniskelumyynnin osuus ravintoloiden myynnistä on vähentynyt ja ruokamyynnin osuus on kasvanut anniskelua suuremmaksi. Samanaikaisesti ravintoloiden anniskeluun liittyvä työllisyys on vähentynyt suorina vaikutuksina noin 10 000–15 000 työpaikalla. Työpaikat eivät ole korvautuneet muilla alkoholielinkeinojen työpaikoilla.

Anniskelumyynnin alamäki aiheuttaa ravintoloille ongelmia. Seurustelu- ja viihderavintoloiden kilpailu on kiristynyt ja määrä vähentynyt. Anniskelun osuuden kaventuminen on ongelmallista myös ruokaravintoloille, koska se on johtanut liiketoiminnan kannattavuuden heikentymiseen.

RAVINTOLOIDEN KANNATTAVUUS: HEIKKO

Heikon kannattavuuden taustalla on kova kustannuskehitys.

Lähde: Tilastokeskus; EK, MaRa

Tuoreimman suhdannekatsauksen mukaan ravintolat tekevät nousevassa suhdanteessa tulosta vain noin kaksi prosenttia liikevaihdosta. Siksi alkoholilain uudistamiseen liittyvä tavoite siirtää alkoholin kulutusta ravintoloihin on perusteltu. Alkoholilain uudistuksella on mahdollisuutta parantaa ravintoloiden kannattavuutta ilman, että alkoholihaita kasvavat.

Anniskeluravintolat työllistävät Suomessa noin 57 000 työntekijää. Alkohooliin liittyvistä työpaikoista ravintolat synnyttävät 63 prosenttia. Anniskeluravintolat tuottavat valtiolle noin 1,2 miljardia euroa verotuloja vuodessa. Alkoholilailailla on erittäin suuri merkitys erityisesti yökerhoille ja pubeille, sillä niiden myynnistä keskimäärin 80–90 % on alkoholia.

Alkoholilakiesitystä valmisteltaessa sosiaali- ja terveysministeriö, hallituspuolueet ja eräät terveysjärjestöt ja jotkut alkoholihaittojen torjuntaan erikoistuneet lääkärit ovat yhtä mieltä siitä, että anniskelun suosiminen on järkevää politiikkaa. Lähes kaikki ovat yhtä mieltä tästä tavoitteesta. Myös siksi on yllättävää, että lakiesityksessä ehdotetaan uusia säännöksiä, jotka heikentävät ravintoloiden asemaa.

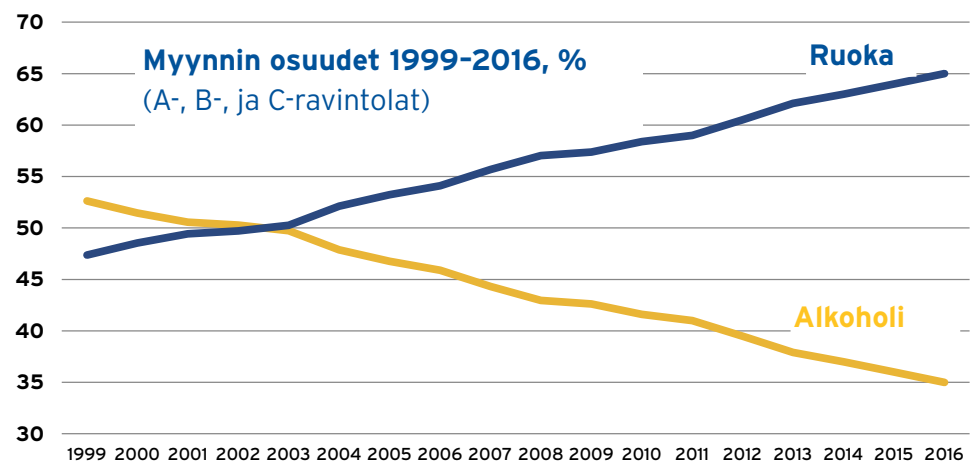
Lakiesitykseen lisättiin myös säännöksiä, jotka mahdollistavat nykyisen ravintolotoimintaa supistavan valvonnan jatkamisen ja osittain jopa kiristämisen. Tässä on taustalla perinteinen ajattelu: kun julkisilla paikoilla tai kotona tapahtuvaa alkoholin nauttimista ei haluta tai pystytä rajoittamaan, puututaan pelkästään ravintoloihin. Vuonna 2015 tehdyistä 4 775 tarkastuksesta 3 777 tehtiin ravintoloihin. Viranomaiset kohdentavat siis 79 prosenttia valvonnasta yrityksiin, jotka myyvät 10 prosenttia alkoholista. MaRa katsoo, että valvonta on kohdennettava riskiperusteisesti. Siksi valvonnan kohdentaminen nykyiseen tapaan ei ole alkoholipoliittisesti perusteltua.

Anniskeluvalvonnan alkoholipoliittinen vaikutus on marginaalinen, mutta valvonnalla rajoitetaan selvästi myös vastuullisesti toimivien ravintoloiden toimintaa. Ravintolat näkevät asian yhdenvertaisuuskysymyksenä. Jos alkoholin nauttiminen kaikkialla muualla kuin ravintolassa on täysin vapaata, valtiolla ei ole oikeutta kontrolloida pelkästään ravintoloita.

Tiukka sääntely ja valvonta vaikuttavat myös siihen, että erilaiset tapahtumanjärjestäjät tai ravitsemislukkeet valitsevat mieluummin vaihtoehdon, johon ei liity valvontaa. Näin lakiesitys tukee välillisesti sitä, että alkoholia nautitaan valvomattomasti ja vapaissa olosuhteissa. Ammattimaisille tapahtumanjärjestäjille, festivaaleille ja ravintoloille asetetaan tiukkoja vaatimuksia. Erilaisissa kaljakellunnoissa ja sosiaalisen median avulla järjestetyissä puistotapahtumissa osanottajat ja järjestäjät voivat tehdä vapaasti mitä haluavat. Alkoholilaisissa on vältettävä rakenteita, jotka suosivat valvomattomaa toimintaa valvotun sijaan.

RUOKA VETÄÄ - ANNISKELU EI

65 prosenttia anniskeluravintoloiden vuoden 2016 euroista tuli ruoasta.

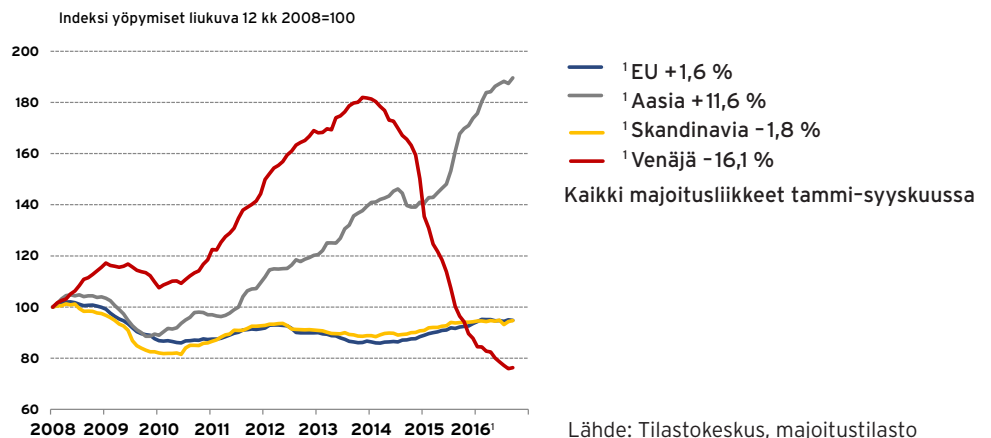
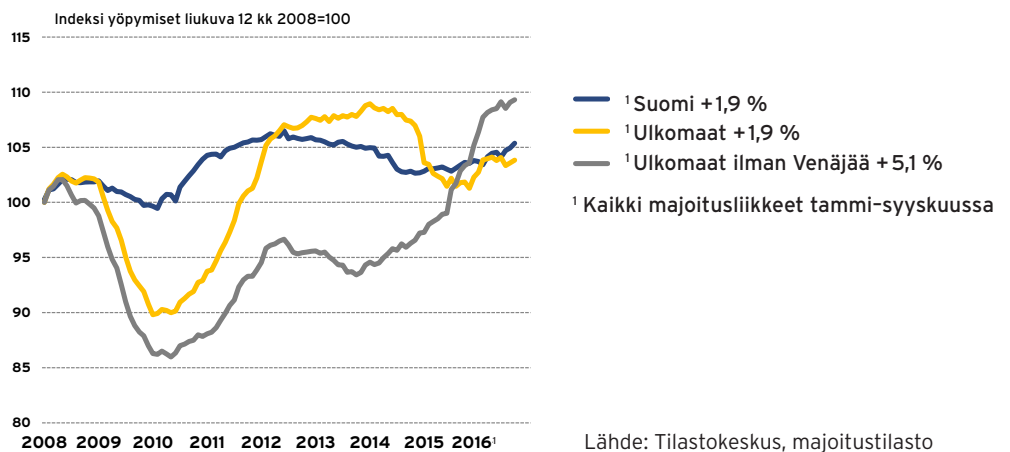
Lähde: Tilastokeskus, Valvira, MaRa

Ravintoloiden merkitys matkailussa

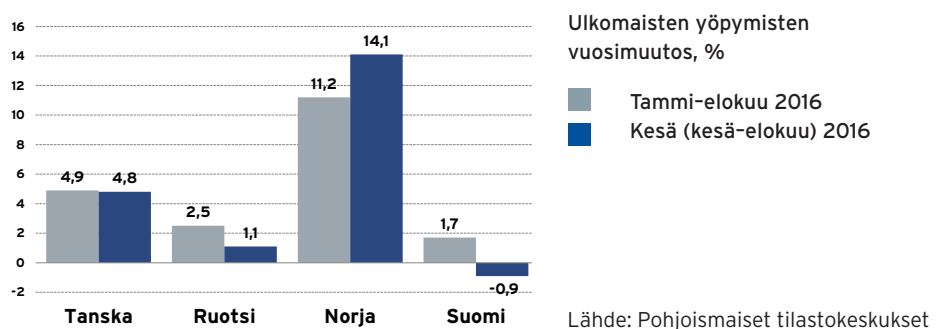
Matkailu on voimakkaimmin kasvavia globaaleja toimialoja. Se on maailmankaupan kolmanneksi suurin toimiala. Myös Suomeen kohdistuva matkailu lisääntyy selvästi, mutta potentiaalia olisi huomattavasti voimakkaampaankin kasvuun. Matkailun kasvuvauhti riippuu toimista, joihin Suomessa lähivuosina ryhdytään. Alkoholilakia uudistettaessa on otettava huomioon myös matkailuun liittyvät intressit. Erityyppiset ravintolat ovat elintärkeä osa kokemusta, joka matkailijalle Suomesta jää. Menestyvän matkailuun on pystyttävä tarjoamaan monipuoliset ja tasokkaat ravintolapalvelut. Nykyinen alkoholilaki sisältää monia jäykkyyksiä, jotka ovat heikentäneet ravintoloiden kykyä palvella kansainvälisiä asiakkaita. Anniskelualueita, annostelua tai muita vastaavia yksityiskohtaisia sääntöjä on erittäin vaikea kertoa kansainvälisille asiakkaille. Asiakas kokee rajoitukset huonona palveluna, ei lainsäätäjän asettamina määräyksinä.

Matkailu EU:sta ja erityisesti Aasiasta Suomeen kasvaa. Venäläisten matkailun laskukin saattaa olla pysähtynyt.

MATKAILU: YÖPYMISET KASVUSSA

Suomen matkailu on kuitenkin jäänyt muiden Pohjoismaiden kasvuvauhdista.

Matkailijalle ravintolatoiminnan kokonaisuus on tärkeä. Matkailija tarvitsee kohtuuhintaista lounasruokaa, kahviloita ja poikkeamispaikkoja, elämyksiä huippuravintoloissa ja viihdettä iltaisin sekä yöaikaan. Matkailun kannalta on tärkeää, että yökerhot ja pubit pystyvät toimimaan joustavasti ja olemaan auki riittävän pitkään. Siksi mahdollisuus pidempään aukioloon on matkailun kannalta erittäin tervetullut.

Alkoholikulttuuri on muuttunut niin, että viiheravintolat ja yökerhot ovat osa sosiaalista elämää. Seuran ja elämysten hakeminen on pääasia, ei päihtymys. MaRan tekemän selvityksen mukaan yöravintoloiden keskimyynti on 2–3 alkoholiannosta asiakasta kohden.

Suomen ruokaravintolakulttuuri on kehittynyt viime vuosina voimakkaasti. Ravintolaruokamatkailu kasvaa globaalisti voimakkaasti. Pohjoismaissa ravintolaruokasta on tullut matkailun vetovoimatekijä. Suomalaiset keittiömestarit ja yritykset menestyvät kansainvälisissä kokkilpailuissa ja ruokamatkailun kehittäminen on saanut uutta vauhtia. Tärkeä osa huippukeittiöitä on ruoan ja viinin yhdistäminen. Moni huippuravintola tuo omia viinejään, ja asiakkaille tarjotaan tarkkaan harkittuja ruoka- ja viinipaketteja. Ravintolaruokamatkailun menestymisen kannalta on elintärkeää, että ravintolat pystyvät kehittämään toimintaansa ja tarjoamaan anniskeluluvalla ja kevyellä menettelyllä maahantuomiaan viinejä mahdollisimman vapaasti myös muualla kuin ravintoloissa.

Alkoholilakiesityksen vaikutus ravintoloihin

Lakiesityksessä todetaan, että esitys voi jopa laskea anniskelumyyntiä ja työllisyyttä ravintoloissa. Arvio perustuu siihen, että vähittäismyynnissä juomien väkevyys nousee ja valikoima kasvaa sekä hinnat halpenevat merkittävästi. Talusteorian mukaan vähittäismyynnin kasvu leikkaa anniskelumyyntiä, koska lakiesitys helpottaa korvaavan tuotteen saatavuutta ja alentaa hintoja.

Ravintola-ala ei pysty kustannusrakenteensa vuoksi vastaamaan päivittäistavarakaupan hintakilpailuun. Anniskelun vähentyessä myös alkoholiin liittyvien työpaikkojen määrä vähenee. Menetettyt työpaikat eivät korvaudu muiden alkoholielinkeinojen työpaikkojen lisääntymisellä.

Lakiesitys sisältää kaksi pykälää, jotka lakiesityksessä kirjatussa muodossa tulevat vaikuttamaan siihen, että viihde- ja ruokaravintoloiden määrä tulee laskemaan. Vähittäismyynnin kasvu ja ravintoloiden määrää vähentävien määräysten yhteisvaikutus tekee lakiesityksestä ravintoloiden kannalta selvästi negatiivisen. Erityisen suuri merkitys on lakiesityksen ravintoloiden lukumäärää vähentävällä ja harmaata taloutta lisäävällä vaikutuksella.

Omien juomien nauttimisen salliminen ravitsemisliikkeessä suljetulle seurueelle

Suurin lakiin sisältyvä ongelma on omien alkoholijuomien salliminen ravintoloissa, jossa tarjoillaan ruokaa suljetulle seurueelle. Esitys laillistaa nykyisin laajasti harjoitetun menettelyn: ravintola antaa asiakkaan tuoda omat alkoholijuomat ravintolaan (jäljempänä tilausravintola). Tilausravintolatoiminta on jo nyt johtanut siihen, että monet kokoushotellit ja ravintolat ovat joutuneet lopettamaan toimintansa. Nämä ovat

yrittäjiä, jotka ovat keskittyneet kokousten ja erilaisten juhlien järjestämiseen. Näin on käynyt etenkin maaseudulla. Lakiesitykseen kirjoitettu omat juomat salliva pykälä on niin avoin, että se tuo mahdollisuuden omien juomien tarjoamiseen kaikkien ravintoloiden ja kokouspaikkojen ulottuville. Tämä ohjaa suuren osan ravitsemisliikkeissä tarjotusta alkoholista lupajärjestelmän ja valmisteverotuksen ulkopuolelle. Merkittävä osa pikkujouluista, sukujuhlilla ja yritysten tapahtumista siirtyy omat juomat salliviin ravintoloihin ja samalla anniskeluravintoloiden lukumäärä vähenee.

Lakiesitys synnyttää vakavia perusoikeuksiin ja tasapuoliseen kilpailuun liittyviä ongelmia. Lakiesityksen mukaan ravitsemisliike voi valita, päätyykö se lupajärjestelmän piiriin vai ei. Jos ravitsemisliike valitsee toiminta-ajatuksen, jossa haetaan anniskelulupa, sen toimintaedellytykset ovat ratkaisevasti erilaiset kuin toisenlaisen toiminta-ajatuksen valinnan ravitsemisliikkeen. Ratkaiseva ero syntyy siitä, varataanko tilat etukäteen vai ei. Sekä luvanvaraisesti että ilman lupaa toimivat ravitsemisliikkeet ovat avoinna kenelle tahansa, joka haluaa tulla asiakkaaksi. Käytännössä ero muodostuu siitä, että toiseen ravitsemisliikkeeseen voi kävellä sisään ilman varausta, toiseen on tehtävä varaus etukäteen. Ero ei ole kovin suuri, koska etukäteen varaaminen on yleinen käytäntö ruokaravintoloissa. Tiloja pilkkomalla ja yhtiörakennetta muokkaamalla tilausravintola pystyy toimimaan lähes samoin edellytyksin kuin anniskeluravintola. Toimintaa voi joustavoittaa myös se, että ”tilausravintoloille” tehdään helppokäyttöinen applikaatio, jolla varauksen voi tehdä.

ANNISKELURAVINTOLA	vs.	TILAUSRAVINTOLA
Omavalvonta <ul style="list-style-type: none">• Henkilökunnan käyttö• Anniskelualueet• Järjestyksenvalvonta ...	↔	Ei omavalvontaa
Anniskelu-aika 01.30 tai 04.00	↔	Vapaa aukiolo ja tarjoilu
Anniskelu alaikäisille ja päihtyneille kielletty	↔	Ei sääntöjä alkoholin nauttimisen valvonnasta
Anniskelualueet, joissa juomat nautittava	↔	Juomia voi nauttia vapaasti tai ottaa mukaan
Korkeampi palkka (TES)	↔	Ei määräystä palkasta
Anniskelupassi	↔	Ei pätevyysvaatimuksia
Verot Suomeen	↔	Verot yleensä Baltiaan
Juomat hankittava lupanumerolla ja myynti raportoitava	↔	Ei juomiin liittyvää byrokratiaa
Yrittäjän taloudellista luotettavuutta valvotaan; luotettavuuden menettäminen voi viedä luvan	↔	Ei luotettavuusvalvojaa eikä riskiä luvan menetyksestä
Valvova viranomaisinen voi asettaa ehtoja	↔	Ei valvovaa viranomaista, mikä tarkoittaa, että voi tehdä käytännössä lähes mitä tahansa

Anniskeluluvan hakeneen ravintolan näkökulmasta alkoholilaki menettää legitimi-teettinsä, jos laki sisältää ravitsemisliikkeelle mahdollisuuden jäädä lupajärjestelmän ulkopuolelle. Pykälää on helppo kiertää, minkä vuoksi syntyy suuri harmaalla alueella toimiva ravintolasektori, jota kukaan ei valvo. Jyrki Kataisen hallitus päätti touko-kuussa 2013 harmaan talouden torjunnan lisätoimista. Yhtenä toimena esitettiin, että anniskeluviranomaisille annetaan riittävä oikeus valvoa myös ravintoloita, joille ei ole myönnetty anniskelulupaa. Alkoholilakiesityksessä ei ole tällaista säännöstä. Uudessa alkoholilaissa aiotaan antaa kunnan pirstysruiske toimialan harmaalle taloudelle sallimalla tilausravintolatoiminta. **On mahdotonta ymmärtää, miksi hallitus edistäisi harmaata taloutta.**

Anniskeluravintoloiden silmissä myös anniskelulupaa koskeva valvonta menettää oikeutuksensa, jos alkoholitarkastaja ei pysty puuttumaan tilausravintoloiden liiketoimintaan.

Ero anniskeluravintolan ja tilausravintolan toimintaedellytyksissä on niin suuri, että lakiesitys luo kannusteen tilausravintolan perustamiselle anniskeluravintolan sijaan. Tämä on lakiesityksessä kuvatun alkoholilain tarkoituksen vastaista. Samalla herää kysymys siitä, onko lainsäätäjällä oikeus säätää toiminta luvanvaraiseksi, jos samanlaista liiketoimintaa harjoittava yritys voi vapaasti jäädä luvanvaraisuuden ulkopuolelle. Jos omien juomien tarjoaminen sallitaan, se on sallittava tasapuolisesti kaikille ravitsemisliikkeille. Tämäkin tosin vie pohjan anniskelun luvanvaraisuudelta ja luvanhaltijoiden valvonnalta.

Myös nykyinen lainsäädäntö luo kannusteen tilausravintolatoiminnalle. Kukaan ei valvo ravitsemisliikettä, joka ei hae anniskelulupaa. Korkea alkoholiverotus, palkan sivukulut ja muut kustannukset ovat luoneet tilanteen, jossa anniskeluhinnat ovat monen kuluttajan mielestä liian korkeita. Jos ravintola hoitaa kaikki veloitteensa, anniskelua ei pysty hinnoittelemaan kilpailukykyisesti, jos sitä vertaa vähittäiskauppaan tai matkustajatuontiin. Jos ravintolahintoja pidetään liian korkeina, on puuttuttava hintoja nostaviin rakenteisiin, eikä ohjattava kulutusta harmaaseen talouteen. **On mahdotonta ymmärtää, miksi hallitus suosisi toimintaa, jossa verotulot ohjautuvat Suomen sijaan Baltian maihin.**

On muistettava, että talouden realiteetit koskevat myös tilausravintolatoimintaa. Ruokaravintolan kannattavuus perustuu suurelta osin anniskeluun. Jos anniskelua ei ole, kannattavuus ja myyntitulot on otettava muualta. Tämä voidaan tehdä muita maksuja kuten tilanvuokria, avausmaksuja yms. käyttämällä. Jos asiakkaalta ei saada riittävästi muita tuloja, kannattavuus otetaan työehtosopimuksen alittavista palkoista, veroista tai muista lakisääteisistä maksuista. Siksi Jyrki Kataisen hallitus päätti puuttua luvattomaan anniskeluun nimenomaan harmaaseen talouteen liittyvistä syistä.

MaRa vaatii, että alkoholilakiesityksen 82 §:n 1 momenttia muutetaan siten että nauttimiskielto ilman anniskelulupaa koskee ravitsemisliikkeitä ja perusteluista poistetaan maininta, jonka mukaan omien alkoholijuomien nauttiminen sallitaan ravitsemisliikkeessä, jossa tarjotaan ruokaa suljetulle seurueelle. Jos ravitsemisliikkeille sallitaan omien juomien tarjoaminen, laki vie pohjan koko lupajärjestelmältä. Alkoholilain 82 §:ää on samalla tarkistettava siten, että tilausravintoloita koskevat samat säännöt kuin muitakin ravintoloita eli alkoholijuomien nauttiminen ja tarjoilu on mahdollista vain anniskeluluvalla. Hallituksen tavoitteena ei voi olla harmaan talouden suosiminen. Hyväksyttävä käytäntö on se, että omia juomia voi tarjota asiakkaan itse hankkimissa tiloissa, joissa ei toimi ravintolaa.

Jatkoaikailmoitukseen liittyvä järjestyksenvalvonta

Lakiesityksen mukaan normaali anniskeluaika on kello 9–1.30. Anniskelua saa jatkaa ilmoituksen tekemällä kello neljään. Jos anniskelua jatketaan ilmoituksen perusteella kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan on asetettava kaksi järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200 asiakaspaikkaa kohti jo kello 24 alkaen. Järjestyksenvalvoja koskevasta vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa, jos vaatimukset ovat selvästi tarpeettomia paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Järjestyksenvalvontavaatimus on ravintoloille taloudellisesti mahdoton. Henkilöstökulut ovat ravintoloissa jo nyt keskimäärin 32 prosenttia liikevaihdosta ja tämä kasvattaisi kuluja edelleen. Monen jatkoaikaravintolan arkipäivät ovat hädin tuskin kannattavia. Arkipäivien aukiolon motiivina on, että työntekijöille saadaan riittävästi työtunteja. Tämä helpottaa henkilökunnan palkkaamista ravintolaan. Yöravintoloiden tulos tehdään viikonloppuisin. Uusien järjestyksenvalvojen palkkaaminen veisi monen ravintolan kannattavuuden arkipäivinä ja johtaisi siihen, että ravintola on auki vain viikonloppuisin. Tämä vähentäisi merkittävästi työpaikkoja ravintola-alalla.

Laissa määritelty raja järjestyksenvalvojen määrästä on outo. Lakiesitys velvoittaa ravintolan valvomaan asiakaspaikkoja, ei asiakkaita. Lainsäätäjän ei tule asettaa ehdottomia rajoja, vaan velvoite omavalvontasuunnitelman tekemiseen. Vain ravintoloitsija osaa arvioida, milloin hänellä on asiakkaita ja milloin ei. Tämän hän pystyy kuvaamaan omavalvontasuunnitelmassa ja kertomaan samalla, miten järjestyksenvalvonta mitoitetaan asiakastilanteen mukaisesti. Kaavamainen määräys järjestyksenvalvojen määrästä voi johtaa siihen, että jatkoaikaravintolat voivat olla auki vain viikonloppuisin, kun ravintola on täynnä.

Viranomainen voi valvoa sitä, onko omavalvontasuunnitelma realistinen ja toimiva. Jos suunnitelma ei toimi, poliisilla on oikeus määrätä ravintola parantamaan järjestyksenvalvontaansa. Lainsäätäjän ei tule puuttua ongelmaan, jota ei ole olemassa ja asettaa rajoja, jotka tekevät ravintolatoiminnasta kannattamatonta, synnyttävät turhaa hallinnollista taakkaa ja vaikeuttavat ravintoloiden käytännön toimintaa.

Kaavamaisen veloitteen tarpeettomuutta kuvaa hyvin kaksi esimerkkiä todellisesta tilanteesta:

Esimerkki 1: korttelipubi

Helsingiläinen 30 asiakaspaikan korttelipubi

Helsingissä on toiminut 30 vuotta suosittu kortteliravintola. Ravintolaa pyöritetään pääosin yrittäjäpariskunnan voimin. Hyvällä asuinalueella toimivassa ravintolassa ei ole koskaan tarvittu järjestyksenvalvontaa. Yrittäjä arvioi, että viikonloppuisin liiketoiminta piristyy, jos aukioloaika pystyy jatkamaan tunnilla nykyisestä 01.30:n aukiolosta. Kaavamainen velvoite järjestyksenvalvonnasta estää kuitenkin aukiolon jatkamisen.

Esimerkki 2: opiskelijaravintola

Suosittu 850 asiakaspaikan opiskelijaravintola

Yliopiston kampuksella toimiva suosittu opiskelijaravintola, jossa on kaksi kerrosta. Yleensä ravintolassa avataan vain alakerran ravintolasali, mutta erilaisissa tapahtumissa ja juhlapyhinä käytössä voi olla koko tila. Jos ravintola on täynnä, järjestyksenvalvonta pystytään hoitamaan kuudella järjestyksenvalvojalla. Arkipäivinä, kun alakerran salissa on alle 100 asiakasta, yksi järjestyksenvalvoja riittää.

Molemmissa tapauksissa yritys pystyy kuvaamaan järjestyksenvalvonnan tarpeen omavalvontasuunnitelmassaan, jonka viranomainen voi arvioida. Mahdolliset häiriöt kirjautuvat poliisin rekisteriin ja tarvittaessa poliisi voi määrätä ravintolan tehostamaan järjestyksenvalvontaansa.

MaRa vaatii, että alkoholilakiesityksen 44 §:stä poistetaan maininta, että luvanhaltijan tulee asettaa kaksi järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200 asiakaspaikkaa kohti. Sen sijaan pykälässä on mainittava, että luvanhaltijan on tehtävä omavalvontasuunnitelma järjestyksenvalvonnasta kello 24:n jälkeen.

Oikeus asettaa ehtoja ja määräyksiä

Lakiesityksen mukaan lupaviranomainen saisi paikan sijainnin, toiminnan erityisen luonteen tai esille tulleiden erityisten olosuhteiden niin vaatiessa rajoittaa anniskelua anniskelualueen, anniskeluajan, anniskeluannosten koon ja alkoholijuomalajien osalta sekä asettaa lupamääräyksiä henkilökunnan määrästä, järjestyksenvalvojien asettamisesta, asiakaspaikkojen määrästä, meluhaittojen ehkäisystä sekä muista vastaavista toimenpiteistä.

Viranomaisen harkintavaltaa koskeva pykälä on erittäin avoin. Näin avoimesti kirjoitettuna pykälä vesittää lakiesitykseen kirjatut kevennykset, jotka koskevat ravintoloiden käytännön toimintaa. Nykyisessä viranomaiskäytännössä viranomainen on voinut määrätä ravintolan siivoamaan katualuetta tai ryhtymään toimenpiteisiin, jotka eivät liity ravintolatoimintaan, tai jotka kuuluvat toisen viranomaisen toimivaltaan. Esitetty pykälä mahdollistaa ravintolan liiketoiminnan rajoittamisen ilman alkoholilain tarkoitukseen liittyviä perusteita. Pykälässä annetaan anniskeluviranomaiselle tehtäviä, jotka kuuluvat muiden viranomaisten toimivaltaan.

Pykälässä ei määritellä viranomaisen harkintavallalle tarkkarajaisia ja selviä rajoja. Perusteluissa ei esitetä mitään syitä sille, miksi anniskeluviranomaiselle halutaan antaa toimivaltaa asioissa, jotka kuuluvat muille viranomaisille. MaRa katsoo, että pykälää ei voi kirjata alkoholilakiin esitetyssä muodossa.

MaRa vaatii, että alkoholilakiesityksestä poistetaan 21 §:n 2 ja 3 momentit, joissa anniskeluviranomaiselle annetaan lähes rajoittamaton oikeus asettaa ehtoja ja määräyksiä ja hylätä anniskelulupahakemus. Anniskeluviranomaiselle ei tule antaa avoimella säännöksellä toimivaltaa asioissa, jotka kuuluvat muille viranomaisille. Anniskeluviranomaisen valvonnan tulee kohdistua alkoholilaisissa luvanhaltijalle asetettuihin tarkkarajaisiin ja selviin velvoitteisiin. Näin avoimena 21 § vesittää ravintoloille esitetyt kevennykset.

Kunnan oikeus kieltää jatkoaikana tapahtuva anniskelu

Lakiesityksen 43 §:n 3 momentin mukaan kunnalla on oikeus kieltää jatkoaikana tapahtuva anniskelu koko kunnan alueella tai päätöksessä mainitulla alueella. Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että päätöksen tulee perustua objektiivisiin kriteereihin eikä ravintolayrittäjien yhdenvertaisuus saisi vaarantua.

MaRa vastustaa näin laajaa kunnalle annettavaa päätösvaltaa. Jos kunta voi kieltää anniskelun jatkoaikana koko kunnassa, ja jos kunnan harkintavaltaan liittyviä kriteereitä ei ole määritelty tarkasti, pykälä vaarantaa yritysten oikeusturvaa merkittävästi. Jos toimivan yöravintolan jatko aika poistetaan kunnallisella päätöksellä, ravintolan on lopetettava liiketoimintansa. Julkisella päätöksellä ei voida vaarantaa yritysten välistä yhdenvertaisuutta näin merkittävästi.